Sekso kaj Egaleco

Sendependa bulteno

Informoj pri virina agado

Numero 15 **Aŭgusto 1987**

Vira feministo?

Ĉu la termino "feministo" estas vira aŭ ina? Jen interesa demando. Neniam aperas en *SkE* la formo "feministino" - supozeble ĉar oni supozas, ke feministo estas nepre ino. Sed oni devus rimarki, ke pluraj el la plej aktivaj kunlaborantoj en *SkE* estas viroj. Kial do viroj estu feministoj?

Mi ne povas respondi por la aliaj viraj kunlaborantoj; sed mi ja povas klarigi mian propran sintenon. Mi estas feministo ĉar mi kredas, ke la homaro NE estas dikotome disigita en du netajn grupojn laŭ sekso, sed ke sekso estas nur unu el multaj distingiloj, per kiuj oni povas priskribi individuon.

Jes, mi estas viro - nome, mi portas barbon (kaj plurajn aliajn alpendaĵojn, kiuj ne kutime troviĝas ĉe ina korpo!). Mia voĉo estas malalttona, mia brusto relative senmama kaj kirlhara, kaj miaj brakaj muskoloj - kvankam ne tre imponaj - estas pli virecaj, ol inecaj. Kaj mia pasporto nomas min viro. Do viro mi estas.

Sed ĉu nur tiuj eksteraĵoj difinas virecon, aŭ ĉu ĝi estas koncepto pli subtila? Ĉu ekzemple mi *pensadas* laŭ vira maniero? Ĉu la evidentaj biologiaj apartaĵoj diktas ankaŭ mian psikologion? Ĉu mia kapablo kovi spermon, sed ne feton, disigas min de la inoj - eĉ se mi neniam ludas rolon en la naskigo de beboj?

Sekso kaj Egaleco

Sendependa novaĵletero

Jarabono (4 numeroj):
16 ned. gld. aŭ 15 irk.

Respondkuponojn sendu rekte al Anna Brennan, monpagojn al ŝia nederlanda poŝtĉekkonto, n-ro 4412211.

Redaktoro
Anna Brennan
Colle Rasto
I-00039 Zagarolo
Italujo

Kunlaboris en ĉi tiu numero
Elisabetta Formaggio
Brian Holser
Dermod Quirke
Kompostis Dermod Quirke

PERANTOJ

Internacia (prezo: 16 ned.gld.): Universala Esperanto-Asocio, Nieuwe Binnenweg 176, 3015 BJ Rotterdam, Nederlando. Poŝtĉekkonto 378964 (UEA). Banko: Mees & Hoop, Coolsingel 93, 3012 EA Rotterdam (konto 25.52.89.804).

Brazila: Brazila Esperanto-Ligo, Caixa Postal 11-1105, 70084 Brasilia (DF).

Brita (prezo: £4,00): Dermod Quirke, PO Box 14, Newark, Notts, NG24 4TP. Poŝtĉekkonto 12 463 0006.

Franca (prezo: FF45,00): Anne Elise Amblès, 11 rue de Ducs de Bar, 55000 Bar-Le-Duc. Poŝtĉekkonto 2 923 77 D, Nancy.

Germana (prezo: DM14,00): VEJGA, Töpferstraße 20, 4500 Osnabrück.

Itala (prezo: Lit.9000): Anna Brennan, Colle Rasto, 00039 Zagarolo. (Nur por italaj abonantoj; aliaj prefere pagu al ŝia nederlanda poŝtĉekkonto, aŭ al nacia peranto).

Japana (prezo: ¥1500): Sei to Byodo Hakkokai, p/a Hukunaga Makiko, Maginu 1833-2-308, Miyamae-ku, Kawasaki-si, 213. Poŝta ĝirokonto 0-99911, Tôkyô.

Nederlanda (prezo: ƒ16,00): Anna Brennan. Poŝtĉekkonto 4412211.

Norvega (prezo: Kr.40,00): Margrete Landmark, Torødveien 109, 3135 Torød. Poŝtĉekkonto 5 73 61 29.

Sveda (prezo: Kr.40,00): Märtha Andréasson, Lilla Tolsered pl. 2265, 425 90 Hisingskärra. Poŝtĉekkonto 27 01 05-4880.

Usona (prezo: $8,00): Charles Power, 12122 K Little Patuxent Parkway, Columbia, MD 21044.

Respondeca eldonanto (verantwoordelijke uitgever): Anne Tilmont, Nationalestraat 108, 2000 Antwerpen

Ĉar jen mia vivsperto diverĝas de la normo. Mi posedas la biologian kapablon fariĝi patro - sed mi ne uzas tiun kapablon. Nome, mi estas samseksemulo. Miaj rilatoj kun inoj povas esti amikaj, eĉ amaj - sed ne amoraj. Mia amanto estas viro; kaj niaj rilatoj estas same tiel amaj, same tiel intimaj, kiel la rilatoj de la plej feliĉa gea paro. Sed ŝajnas iom neprobable, ke ni naskos infanon!

Tio funde influas niajn rilatojn. Kiam viro kaj ino geedziĝas (aŭ geiĝas sen formala edzeco), ili senpripense alprenas rolojn. Tiujn rolojn difinas la socio, kaj ili varias de unu socio al alia. En mia regiono, la viro havas rolon de pangajnanto, la ino tiun de mastrumadisto. Konsentite, ke nuntempe la ino ofte devas ankaŭ pangajni; sed tio ne ofte rezultigas, ke la viro partoprenu la mastrumadajn taskojn, ĉar la socie fiksitaj roloj ne facile modifiĝas.

Sed kiam Brian [*brajan*] kaj mi decidis kunigi niajn vivojn, ni disponis pri neniaj socie aprobataj roldifinoj. Kiu estu la mastrumadisto, kaj kiu la pangajnanto? Kiu faru la decidojn? Kiu estu familiestro? Alivorte, kiu "portu la pantalonon"?

Inter du pantalonportantoj, du barbuloj, du *viroj*, tio povus esti tikla demando. Sed en la praktiko ni solvis ĝin tre facile. Ni grade evoluigis rol-sistemon, kiu respondis al niaj individuaj bezonoj kaj personecoj. Brian ĝuas kuiradon: nu bone, li kuiras iom pli ofte ol mi, kaj mi lavas la telerojn. Sed kiam li estas profesie okupata, mi kuiras - malpli spontanee, malpli verve, malpli kreive, tamen volonte kaj adekvate. Aliflanke, mi pli spertas pri butikumado; do mi kutime faras la aĉetojn, sed ankaŭ li prizorgas tion se miaj profesiaj taskoj alkatenas min al la komputilo.

Kaj kion pri niaj seksaj roloj? Kiu estas la "viro", kaj kiu la "ino"? Nu, mi ne volas detale priskribi niajn intimajn rilatojn: mi diru nur, ke nia seksumado varias laŭ bontrovo kaj humoro, kaj ke ni ne imitas la fiksitajn rolojn de geaj paroj. Ni trovas multajn rimedojn por esprimi nian kunan amon, sen granda fanfarono pri kiu faras kion al kiu per kio...

Krom la seksaj roloj kaj la asignado de domaj taskoj, leviĝas ankaŭ la demando, kiu estas la familiestro? Kiu faras la gravajn decidojn? La respondo estas simpla: ni faras la decidojn kune, laŭ interkonsento kaj kompromiso. Nu, kompreneble ofte okazas, ke unu el ni havas pli fortajn sentojn pri iu temo, aŭ estas pli sperta pri ĝi: tiukaze la alia kutime cedas. Ekzemple, mi estas pli sperta pri monaj aferoj, do Brian lasas al mi la rilatojn kun la banko. Sed Brian estas pli informita pri ĝardenumado, do

mi akceptas lian gvidon pri tiu fako.

Eksterulo eble rigardus min la estro, ĉar mia personeco estas pli truda, pli emfaza, dum Brian ne estas decidema homo. Sed tio estus supraĵa impreso: fakte, mi tre estimas la saĝon kaj inteligenton de Brian; do mi bremsas mian trudemon kaj aŭskultas lian konsilon. Tiel niaj decidoj estas efektive kunaj; kaj ju pli ni kune vivas, des pli ni komprenas unu alian. En la praktiko, ni ofte eĉ ne bezonas diskuti, ĉar ni sendiskute venas al la sama opinio.

Mi povas honeste diri, ke - en dek du jaroj da feliĉa kunestado - ni eĉ ne unu fojon spertis malkonsenton pri grava afero, kaj ni neniam havis akran disputon pri io ajn. Eble tio ŝajnas surpriza, sed kial? Finfine, ni amas unu alian; kaj oni ne volas batali kun amato. Do ni ĉiam trovas aman kompromison.

Kelkaj amikoj supozas, ke nia kuneco estas iasence sterila, ĉar ni malhavas la eblon naski familion, kaj ke en nia maljunaĝo ni estos solecaj pro manko de gefiloj kaj genepoj. Sed ankaŭ multaj geaj paroj malhavas gefilojn, jen pro malkapablo kaj jen pro persona prefero: ĉu iliaj vivoj estas tial sterilaj? Fakte ni ne sentas ian mankon: ni havas plurajn genevojn, kaj ni plene ĝuas nian onklan rolon.

Ĉu nia sperto estas nura kuriozaĵo, eble intereseta por psikologo aŭ sociologo, sed ne por la plejmulto de la homoj, kiuj serĉas sian vivkunulon en la alia sekso? Mi kredas, ke ne. Ni ne estas unikaj: ekzistas milionoj da samseksemaj viroj kaj inoj ĉie en la mondo - eble dekono de la homaro! Preskaŭ ĉie la sociaj moroj malaprobas ilin, kaj donas al ili neniajn gvidon kaj apogon; do ili devas krei sian propran vivmanieron. Kaj ofte ili kreas kunan vivon tre sukcesan, malgraŭ ĉiaj obstakloj.

Kontraste, la socio ĉie aprobas gean pariĝon, kaj donas multan apogon al geparoj. Geedziĝo estas festene celebrata; la ŝtato helpas kaj apogas geparojn, kaj donas ĉiajn instigojn por sukcesigi la familion; kaj la socio donas al la paro pretajn rolojn kaj konvenciojn por faciligi glatan kunvivadon.

Kaj tamen, se mi komparas la feliĉon de miaj geedzaj amikoj kaj najbaroj kun mia feliĉo kun Brian, mi devas konstati, ke preskaŭ neniu el ili ŝajnas same tiel feliĉaj, kiel ni. Ili kvereladas. Ili miskomprenas unu alian. Ili ne egale dividas la taskojn. Multrilate iliaj vivoj restas disaj - la viroj ofte ŝajnas pli kontentaj kun siaj viraj amikoj, ol kun siaj edzinoj.

Foje mi demandas al mi, ĉu miaj aliseksemaj viraj konatoj fakte ĝuas la amikecon de inoj, aŭ ĉu ili simple amas inajn korpojn.

La socio ne aprobas la kunvivadon de Brian kaj mi, kaj ĝi donas al ni neniajn gvidadon kaj apogon. Tial ni devis trapensi niajn rolojn, kaj tajlori vivmanieron precize taŭgan por niaj du individuaj personecoj. Apenaŭ surprize do, ke nia vivmaniero montriĝis elstare sukcesa, ĉar ĝi precize respondas al niaj bezonoj.

Ĉu povus esti, ke geaj paroj trafus pli da feliĉo kaj da interkompreno, se ankaŭ ili devus trapensi siajn rolojn kaj ĉizi propran vivmanieron, anstataŭ akcepti pretan, socie difinitan rolaron? Ĉu eble la inoj pli facile modifus sian rolon en la familio, se la socio donus al ili malpli da "helpo" kaj "apogo" por alpreni sian tradician rolon?

Mi levas la demandon kiel eksterulo: nur aliseksemuloj povas respondi ĝin. Sed ili ne ignoru la sperton de Brian kaj mi, kaj de la milionoj da samseksemuloj tra la mondo. Ni pruvas, ke feliĉa kunvivo eblas *sen* la helpo de sociaj normoj. Imagu - *dek du jaroj sen eĉ unu kverelo!* Ĉu tio estas rekordo?

Dermod Quirke [*kverk*], Britujo

Seksa diskriminacio ĉe la ŝaktabulo

Bernard Golden, Hungarujo

Lastatempe juna hungarino akiris famon sur du specialaj interes-terenoj: ŝakludado kaj lingvoscio. La Esperanto-periodaĵoj en Hungario, kompreneble, raportis pri ŝia scio de Esperanto, dum la eksterlanda gazetaro emfazis, ke ŝi bone posedas la anglan lingvon. Tamen, ĉiuj aklamis ŝin pro ŝia lerteco ĉe la ŝaktabulo.

Ŝi nomiĝas Zsuzsa (= Suzana) Polgár, loĝas en Budapeŝto, estas 17-jara kaj frekventas la gimnazion. Tiu miregindulino komencis okupiĝi pri ŝakludado kiel kvarjarulino. Kelkajn monatojn post la eklerno de la bazaj reguloj, Suzana venkis ĉiujn kontraŭulojn en la budapeŝtaj ĉampionludoj por infanoj sub 11 jaroj. Je la aĝo de 10 jaroj ŝi fariĝis virina majstro. La sekvan jaron ŝi estis la venkinta ĉampiono de la sub-16-jaruloj.

Baldaŭ ŝi komencis partopreni en internaciaj ŝakkonkursoj. En Bulgario, kiel la sola ina konkuranto, ŝi superis ĉiujn en turniro. Tiam ŝi havis nur

12 jarojn. Nun Suzana Polgár estas pritaksata kiel la plej altranga virina ŝakisto en la tuta mondo. En marto 1985 ŝi vojaĝis al Nov-Jorko por partopreni en la tiea Internacia Turniro, kies kolosa unua premio ($18 000) altiris la kremon de la monda ŝakludantaro: ĉiuj grandmajstroj.

Pro ŝia scio de Esperanto, bildoj kaj artikoloj pri Suzana aperis en la tri ĉefaj periodaĵoj de la hungara esperanto-movado. N-ro 4/1985 de *Világ és Nyelv* (Mondo kaj lingvo), la hungarlingva revuo de Hungara Esperanto-Asocio, prezentis ŝin per kovrilpaĝa kolorfoto kaj dupaĝa artikolo. Ankaŭ *Hungara vivo* raportis pri la grandaj sukcesoj de la ŝakludanta knabino en n-ro 4/1985, kies ĉefartikolo konvene temas pri la situacio de virinoj en Hungario. La ilustraĵoj en la du menciitaj revuoj montras Suzanan antaŭ ŝaktabulo.

Tute alia estis la kovrila foto sur la februara numero de *Budapeŝta informilo*. Ĝi montris la adoleskantinon en ŝia loĝejo, kie, kun kruĉo enmane, ŝi akvumas planton. Jen pruvo, ke eĉ ŝak-talentulino kapablas okupiĝi ankaŭ pri hejma mastrumado.

Mi citos kelkajn vortojn el la priskribo de tiu bildo sur la unua interna paĝo de la kovrilo: "Ŝi estas la plej bona ŝakistino de la mondo kaj celas atingi la pinton ankaŭ inter viroj. Jen pruvo de vera egaleco inter viroj kaj virinoj!"

Tiu mallonga aludo al egaleco inter la seksoj en la ŝakmondo estas iom misgvida. Pli profunda ekzameno de la demando montras, ke ja ekzistas seksa diskriminacio sur la oficiala nivelo de organizita ŝakludado. Por rangigi ludantojn ekzistas poentosistemo, en kiu viroj devas akiri pli da poentoj ol virinoj. Ekzemple, la normo de la rango de grandmajstro (akirebla post venko de aliaj grandmajstroj) estas proksimume 2500 poentoj por viroj kaj 2250 por virinoj.

Portreto de Suzana denove aperis frontkovrile de *Budapeŝta informilo* (junio 1986) okaze de nova venko ĉe la ŝaktabulo. Ŝi atingis la trian lokon en la landa *vira* konkurso pri ŝako, organizita en Budapeŝto en majo 1986. Tiam ŝi venkis, inter aliaj, du internaciajn grandmajstrojn. Tiu sukceso rajtigas ŝin partopreni en la internacia zona konkurso en Pollando en 1987 por la titolo *vira* mondĉampiono pri ŝako. Ĝis nun neniu virino atingis tiun ĉi rezulton.

Okaze de gazeta intervjuo en Nov-Jorko, Suzana plendis, ke ŝi estas diskriminaciata. Kvankam ŝi jam atingis la normon de grandmajstro 11

Zsuzsa Polgár kun sia fratino Zsófia.

fojojn, la Hungara Ŝakfederacio ne nomis ŝin grandmajstro. Ne plaĉis al tiu organizaĵo, ke Suzana rifuzis ludi en virinaj turniroj kaj partoprenis en kelkaj viraj turniroj sen permeso. Pro tio ŝi estis punita. La Federacio malpermesis al ŝi vojaĝi al okcidenteŭropaj landoj, do ŝi povis ludi nur interne de la sovetia bloko.

Suzana opinias, ke preskaŭ ĉiuj inaj ludantoj de ŝako estas tro malfortaj kompare kun ŝi, do ŝi ne volas partopreni en turniroj, kiuj ne prezentas defion. Tamen, ŝi neas la aserton, ke virinoj diferencas de viroj kaj sekve ne kapablas elteni la rigorecon de turnira ŝakludado. Suzana insistas, ke ili povas konkuri laŭ egalaj kondiĉoj; tamen ŝi substrekas, ke virinoj ne havas la samajn ŝancojn kiel viroj superi en ŝakludado. Kiam ili edziniĝas, ili havas infanojn kaj devas zorgi la hejmon, kaj tio ne donas al ili tempon por ludi.

Virinoj en la itala kamparo

Renato Corsetti [*korseti*], Italujo

Italujo ne estas la lando de Leonardo, Garibaldi, Mikelanĝelo kaj simile. Ili konsistigas etan kruston, sed la malkrusto konsistas el kamparanoj kaj ekskamparanoj, el kiuj parto loĝas nun en urboj kvankam ilia koro, ilia menso, ankoraŭ ne plene komprenis la novan situacion. Tio, kio en aliaj landoj okazis dum jarcento(j), en Italujo okazis en nur unu jardeko: de 1950 ĝis 1960. Tiam 20 milionoj da italoj transiris de kamparo al urbo. Kompreneble iliaj valoroj ne povis tiel rapide ŝanĝiĝi, kaj tio klarigas multajn el la sintenoj de italoj, interalie al virinoj.

Ĉi-sekve mi klopodas rakonti ion pri la vivo de kamparaninoj en Italujo en la pasinteco surbaze de miaj personaj spertoj ĉefe dum la infaneco, tamen mi ne opinias, ke mi povas komuniki al vi (urbaj, kleraj, esperantistaj kaj inismaj) tion, kion mi devus kaj volus komuniki. Jes, mi povas doni faktojn, sed eble nur kelkaj mezaĝaj bulgarinoj povas kompreni kion tiuj faktoj signifis por la tiamaj homoj. Vi estas tiom malproksimaj de tiu socio, kiom eskimo de la hinda kulturo. Ĉu oni povas klarigi al eskimo en du paĝoj kion pensas kaj sentas hindoj?

Valoroj en malriĉa socio

Ĝis la komenco de ĉi tiu jarcento la vivo de kamparanoj ne multe ŝanĝiĝis de la romia epoko.

La grandega plejmulto el ili sukcesis nur per daŭra penegado produkti por si manĝaĵojn. Kaj la senteraj kamparanoj kaj la malgrandaj terposedantoj devis laboregi por ricevi sufiĉetajn manĝaĵojn. Ili evitis uzi monon por aĉeti aĵojn, sed prefere mem produktis siajn vestojn, hejmajn ilojn, ktp.

Tiu daŭra laborado signifis, ke apenaŭ restis tempo por amuziĝi aŭ simple pensi (krom en la vintro, aŭ kiam oni utiligis komunan laboradon kiel socian okazon por kunkantado, ŝercado, ktp.)

Estas klare ke en tia socio la valoro de ĉiu membro de la grupo (homo aŭ besto) estis rekte proporcia je ĝia kontribuo al la produktado de manĝaĵoj.

Oni pli multe ploris pro la morto de la nura bovino ol pro la morto de maljuna nelaborkapabla onklino. La morto de la bovino signifis, ke ne plu estos lakto por la infanoj, ne plu estos fromaĝo por la plenkreskuloj, parto de la grenrikolto estos antaŭelspezita por aranĝi la plugadon pere de alies bovinoj, ktp.

La morto de maljuna onklino (krom la bedaŭro kaj la homa solidareco) signifis, ke estos unu malplia neproduktanta manĝanto, do la situacio nete pliboniĝos. Kial oni devus esti pli malkontenta pro pliboniĝo de la situacio?

Konata ŝerca, bonaŭgura frazo al malsanulo estis: "Iu azeno de iu malriĉulo!" alivorte, "Ne vi mortos, pli verŝajne mortos iu azeno de iu malriĉulo!"

Valoro de virinoj

Virinoj havis sian precizan rolon. Unuflanke ĉiuj opiniis, ke virinoj estas malpli valoraj ol viroj. Tio estis tute natura. Virinoj ne havas la fizikan forton necesan por la plej pezaj laboroj (stirado de plugilo aŭ de bovoj, profunda pioĉado de la grundo, ktp.), kaj ĉiukaze ili ne povus fari tiajn laborojn dum gravedeco kaj tuj post nasko.

Do, en socio kie fizika forto estas unu el la plej gravaj laborrimedoj (traktoroj kaj aliaj maŝinoj estas io moderna), tiu, kiu ne havas ĝin aŭ ne povas uzi ĝin, evidente valoras malpli. Ĉu vi elektus prezidanto de TEJO iun, kiu ne parolas Esperanton?

Aliflanke virinoj valoris multe, ĉar ili tenis la monopolon pri la produktado de gefiloj, kaj precipe de la tre valoraj filoj.

Pro tio ke homo sen gefiloj estis kondamnita je malsatmorto en maljuneco (ne ekzistis pensioj, asekuroj aŭ maljunulaj hejmoj), nenio estis pli terura, kaj socie malaprobata, ol la situacio de needziĝinta viro aŭ de paro sen-ida.

Sed infanojn oni devis ne nur naski. Oni devis ankaŭ varti ilin, almenaŭ ĝis ses jaroj, kiam ili povis komenci labori por produkti parton de tio, kion ili manĝis. El tio, kaj el la neceso naski multajn infanojn (duono aŭ triono de ili mortis pro infanmalsanoj), devenas la unika graveco de italaj patrinoj. Oni ja scias ke la itala socio estas patrin-centra. Oni rajtas cinike piedtreti ĉion plej noblan: religion, ideologion, la papon kaj la reĝon, sed oni ne rajtas ĉi tie kritiketi sian aŭ alies patrinon.

Ĉu oni kulpigis virinon, se ŝi ne sukcesis naski? Ne. Pro kono de la reproduktoprocedoj ĉe bestoj, kamparanoj sciis, ke kaj la viro kaj la virino povas esti sterilaj. Oni akceptis la fakton kiel malbonŝancaĵon, eble kiel dian punon.

Aliflanke oni ne bedaŭris la naskon de filino krom se ŝi estis unu el serio. "Malbona nokto kaj filino!" estis diro por priskribi grandan laboron kun eta rezulto.

Junaj aŭ needziniĝintaj virinoj, ne uzeblaj por la produktado de infanoj, valoris kompreneble malpli ol la aliaj. Ili estis petataj partopreni la kampajn laborojn pezajn sed ne tiom, kaj ilia valoro estis proporcia je ilia laboremo. En ne maloftaj okazoj difinitaj virinoj estis taksataj pli alte ol viroj, ĉar ili pli ol kompensis sian malpli grandan fizikan forton per laboremo, persistemo, inteligento, organizaj kapabloj.

Konklude, virinoj ĝenerale valoris malpli ol viroj, sed ili havis bonan pozicion ĉefe se ili estis edzino kaj patrino.

Mi preterlasas la fakton komunan al preskaŭ ĉiuj kulturoj,ke ĉiuj hejmtaskoj apartenis al virinoj. Tiuj taskoj estis gravegaj en la kamparo, ĉar ili rilatis al prizorgado de manĝotaj produktoj. En pluraj kazoj, virino tenis la ŝlosilojn de la deponejoj. Io simila en urba socio estus la administrado de la familiaj bankaj kontoj.

Manko de libereco

Granda problemo en la inisma movado estas tiu pri la decidorajto kaj decidopovo por virinoj rilate al sia vivo. Sed en la priskribita socio neniu decidis pri io tia, nek viroj nek virinoj.

Fatalismo (estas skribite! diras araboj) ne estas mediteranea folkloraĵo. Ĝi estas la raciigo de situacio, en kiu neniu havas la povon ŝanĝi ion ajn.

La sorto igis homon naskiĝi en pli bonstata aŭ malpli bonstata familio. El tiu komenca situacio apenaŭ estis maniero eskapi. Certe per granda laboremo en la daŭro de kelkaj generacioj oni povis ŝanĝi la familian staton, sed tio estis io malrapida kaj nur malofta.

Viroj pli ol virinoj havis la eblecon forfuĝi, ekzemple fariĝante soldato, aŭ elmigrante al Usono, sed tio egalis je sinmortigo. Ĝenerale oni neniam plu havis eblecon reveni. Virinoj pli ol viroj havis la eblecon (ĉefe pro la

menciita laboremo pli ol pro beleco) edziniĝi al pli bonstata homo, kaj tiel ŝanĝi sian situacion.

Tio kondukas nin al la tre interesa temo de la geedziĝo. Ankaŭ ĝi havis ĉefe ekonomian signifon. Ĝis la dudekaj jaroj de ĉi tiu jarcento ĝi estis antaŭaranĝita aŭ almenaŭ subtenata de ambaŭ familioj.

La ĉefa ideo estis ke viro kaj virino kiuj ekloĝas kune devas disponi pri la ebleco vivi. Se unu el la du partneroj ne disponis pri tio, simple li aŭ ŝi ne estis konsiderebla.

Principe la viro devis provizi la kultiveblan grundon kaj la domon, dum la virino devis antaŭprovizi ĉion, kion oni bezonos en la hejmo (littukoj, mantukoj, kuirejaj iloj ktp.) de la geedziĝo ĝis la morto. Memoru ke oni principe ne aĉetis.

Nun vi eble povas kompreni kial simple ne eblis (krom en vere esceptaj kazoj) geedziĝi inter malsamriĉaj partneroj. Ĉu vi edziniĝus al iu, se tio devigus vin rezigni pri via universitata diplomo, forlasi vian nunan postenon kiel instruistino kaj labori kiel purigistino?

Senkonkluda fino

Eble tio donis al vi ideon pri la tiama vivo kaj eble tio ankaŭ tedis vin. Ĉiukaze tio okazis ĝis antaŭ 50 jaroj en Italujo, kaj mi mem vidis homojn kiuj en sia juneco vivis tian vivon. Se foje vi volas pliajn detalojn mi pretas enŝalti mian memoron.

Antaŭen kaj...

SINDIKATO FONDITA POST TERTREMO

La tertremo kiu detruis la centron de Meksikurbo en septembro 1985 tamen portis unu bonan sekvon: virinoj laborantaj en la vestoindustrio decidis fondi sindikaton. Antaŭ la tertremo ili laboris en malbonegaj kondiĉoj, ofte en kontraŭleĝaj fabrikoj en privataj domoj. Pro la tertremo multaj perdis sian laboron kiam konstruaĵoj kolapsis; aliaj, kiuj jam estis laborantaj je la 7h19, estis mortigitaj.

En la stratoj ekster la falintaj konstruaĵoj, la vestolaboristoj unuafoje interkonatiĝis. Ili vidis, ke por multaj laborestroj pli gravis forporti la maŝinojn ol la kadavrojn de la laboristoj. La restantaj laboristoj gardostaris por malhelpi tion. Ili procesis kontraŭ la posedantoj, al kiuj estis jure malpermesate fondi novan fabrikon sen redungi la antaŭajn laboristojn aŭ kompensi ilin.

Nur unu monaton post la tertremo, 500 virinoj manifestaciis por ke la ŝtatprezidento, Miguel de la Madrid, rekonu la novan sindikaton. La Nacia Sindikato de Laboristoj en la Vesto- kaj Ligitaj Industrioj fondiĝis tri tagojn poste. Ĝia estraro konsistas tute el virinoj, kiel la plejmulto de ĝia membraro.

En decembro 1985, la sindikato okupaciis terenon kie antaŭe estis falinta konstruaĵo, kaj tie starigis provizorajn loĝejojn por senhejmaj vestolaboristoj. Poste, la urbaj instancoj donacis la terenon al la sindikato, kaj konsentis provizi akvon, kloakojn kaj telefonliniojn.

HISPANA KURSO POR VIRINOJ

En *SkE* n-ro 13 aperis artikoleto pri kurso por lerni la anglan lingvon intencita aparte por virinoj. Nun ni ricevis informon pri simila kurso por anglalingvaj virinoj, kiuj volas lerni la hispanan. Ĝi celas precipe nordamerikajn virinojn, kiuj agadas en la movado de solidareco kun Centra kaj Suda Ameriko, kaj ĝi nomiĝas "Gritando Otra Verdad" (kriante alian veron). La kursaĵoj konsistas el lernolibro kaj du sonbendoj, kaj taŭgas por hejma memlernado aŭ grupa instruado. Pliaj informoj estas haveblaj de: Center for Educational Design and Communication, 821 Varnum St. NE, Washington, DC 20017, Usono.

AFRIKO

Oni kalkulas, ke en la sub-Sahara regiono estis 217 milionoj da virinoj en 1985. El tiuj, 73 milionoj aĝas inter 20 kaj 49 jaroj, kaj ilia

laboro estas esenca rimedo en la lukto por solvi la ekonomian krizon.

En majo 1986, la Ĝenerala Asembleo de UN organizis specialan sesion pri la kriza ekonomia situacio en Afriko. Dum tiu kunveno ili ricevis deklaron de 17 internaciaj ne-registaraj organizaĵoj. Tiu deklaro emfazis la neceson evoluigi komununajn eduk-programojn rilate al prizorgado de infanoj, sano kaj familia vivo. Ĝi aparte menciis la neceson atenti pri la sano de virinoj kaj la problemo de nasko-ofteco. La deklaro ankaŭ insistis, ke ĉiuj familianoj dividu la laboron kaj partoprenu en decidoj, kaj precipe ke viroj akceptu pli da respondeco rilate al seksumado kaj nombro de infanoj. Krome, la deklaro postulis, ke la rolo kaj bezonoj de afrikaj virinoj estu konsiderataj en ĉiuj diskutoj.

LUFTHANSA

La germana fluglinio Lufthansa finfine konsentis trejni du virinojn kiel pilotojn. Nur en 1986 la fluglinio decidis permesi al virinoj aliĝi al la kurso. 300 virinoj, tio estas 5% el ĉiuj kandidatoj, kandidatiĝis por la 112 lokoj en la kurso. Tamen, neniu el ili estis akceptitaj. La fluglinio klarigis, interalie, ke neniu el la virinoj vere deziris flugi, kaj asertis, ke ilia vera motivo estis deziro pruvi sian liberecon. La direktoro de la kurso diris, "Ĉi tie ni ne ŝatas tro liberigitajn virinojn. Ili havas tro bonan opinion pri si mem kaj estas tro mem-kontentaj. Oni povas senti ilian malamikecon."

Nun, parte pro premo kaj protestoj de Germana Virina Konsilio kaj de laprezidanto de la Komisiono pri Virinaj Rajtoj ĉe la Eŭropa Parlamento, finfine Lufthansa konsentis akcepti du virinojn. Konsiderante la sintenon de la direktoro de trejnado, oni devas esperi, ke ili ne renkontos tro da malhelpoj.

ATLASO PRI VIRINOJ

Mapoj kaj grafikaĵoj estas uzitaj en tre trafa maniero en nova internacia atlaso, kun la titolo *Women in the World* ("Virinoj en la mondo"), kompilita de Joni Seager [*ĝoni siger*] kaj Ann Olsen. Ĝi traktas vastan gamon da temoj, inkluzive de edzinigo de infanoj, perforto en la hejmo, akcepto en universitatoj kaj pactendumejoj. La libro estas havebla de Pluto Press, The Works, 105a Torriano Avenue, London, Britujo NW5 2RX. Broŝurite ĝi kostas £7,95, bindite £14,95.

Informojn provizis: *Ms* jul. 86; HA, Usono; *Women News*, okt. 86; *Women of Europe* n-ro 47.

...malantaŭen

Kanto de Greenham Common

De japanino Senda Noriko mi ricevis la jenan tradukon de kanto de Greenham Common [*grinm komn*]. La virinoj de Greenham Common estas tiuj, kiuj jam de pluraj jaroj tendumas ekster militbazo en suda Anglujo, por atentigi pri la misiloj, kiuj troviĝas tie.

Nun ni kantas la kanton por la viv'

Trad. Senda Noriko

Es-tas ĝojaj kaj pa-si-aj ni. Nun ni kan-tas, kan-tas kan-ton
por la viv'. Es-tas ĝo-jaj kaj pa- si - aj ni. Nun ni
kan-tas la kan-ton por la viv'.

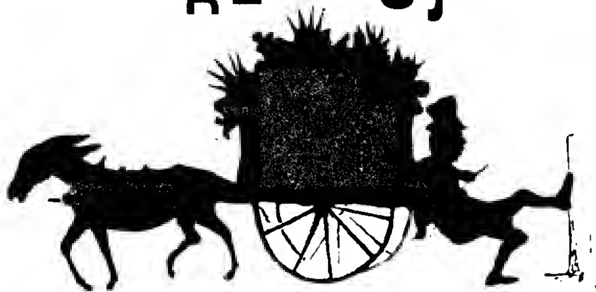
1. Estas ĝojaj kaj pasiaj ni.
   Nun ni kantas, kantas kanton por la viv'.
   Estas ĝojaj kaj pasiaj ni.
   Nun ni kantas la kanton por la viv'.

2. Estas fortaj kaj magiaj ni. (ktp.)

3. Estas mildaj kaj koleraj ni. (ktp.)

4. Estas Dianaj sorĉistinoj ni. (ktp.)

REAGOJ

SkE 14 bone impresis min. Sufiĉe interesa. La kontribuo de la neevitebla Golden ne estas la plej interesa, des pli konsidere la longecon ...

La aspekto estas mirinda.

Anne Amblès [*an obles*], Francujo

La artikolon de Bernard Golden pri la lingvoprojekto "Vikto", kiu aperis en *SkE* n-ro 14, mi konsentis komposti nur post forta protesto al la redaktoro. Miaopinie la artikolo estis oscedige teda; sed pli grave - ĝi tute ne taŭgis por nia revuo.

La debato pri lingva seksismo en *SkE* estas debato pri seksismo, ne pri lingvoj - kaj certe ne pri pseŭdolingvoj aŭ projektoj! Nia tasko estas persvadi la homojn ŝanĝi, ne sian lingvon, sed sian LINGVO-UZON. Tial ni diskutu la aktualajn problemojn de la efektive uzataj lingvoj, kaj ne la kabinetajn lingvo-ludojn de nekonataj frenezuloj.

Kompreneble troviĝas inter la esperantanoj malgranda grupo, kiu obsede interesiĝas pri lingvo-projektoj aŭ pri "reformoj" de Esperanto. Sed ili estas tre malmultaj - mi konas nur du - kaj por ili ekzistas revuoj pri planlingvistiko. Al unu el tiuj revuoj s-ro Golden devintus sendi sian analizon pri Vikto: al *SkE* li prefere sendu artikolojn pri virinaj rajtoj.

Kaj se entute devas aperi en nia revuo artikolo pri mortnaskitaj projektoj, ni almenaŭ ne toleru la uzon de la termino "lingvo" por tia projekto. La centjara historio de Esperanto rajtigas ĝin al tiu termino; sed fuŝa projekto, kiu apenaŭ ekzistas ekster la nebula cerbo de sia aŭtoro, simple ne meritas tiun honoron.

Dermod Quirke, Britujo

Virinoj en la Ĉeĥa historio

Marie Bartovská, Ĉeĥoslovakujo

Virinoj rolis en la ĉeĥa historio relative grave. Pri la unuaj parolas la legendoj el pagana tempo; temas pri tri filinoj de la princo Krok, vivintaj ŝajne en la oka jarcento, kies nomoj estis Kazi, Teta kaj Libuŝe. Kazi kuracis, Teta instruis kaj Libuŝe, la plej saĝa, sidis sur la trono post sia patro kaj regis tre juste. Foje ŝi juĝis du fratojn, Chrudoŝ kaj Ŝtáhlav, kaj decidis, ke ambaŭ el ili ricevu po duono de la patra havaĵo. Tiam la malkontenta Chrudoŝ, kiu kiel pli aĝa volis havi ĉion, diris: "Ve al viroj, kiujn virino regas!" Tiam Libuŝe, ofendite, sendis delegitojn al la plugisto Přemysl kaj iĝis lia edzino. Tiel ekestis la dinastio de Přemysl-idoj, kiu regis ĝis la jaro 1306 (laŭ la ina branĉo ĝis 1420).

Tuj post la morto de Libuŝe aperis aliaj famaj virinoj. La virinoj, malkontentaj pro limigado de iliaj rajtoj, ekmilitis kontraŭ la viroj; gvidis ilin Vlasta. En la "knabina milito" famiĝis krome Ŝáka, kiu ruze pereigis la grupon de Ctirad.

Kiam Kirilo kaj Metodo alportis kristanismon en mezan Eŭropon, aperis nova virino, la unua ĉeĥa kristanino, la sankta Ludmila. Malpli bone enskribiĝis en la historion ŝia bofilino Drahomíra, kiu ne akceptis la kristanismon kaj ordonis la murdon de sia bopatrino.

Eliŝka Přemyslovna, klera kaj energia, estis la ponto inter la dinastioj de Přemysl-idoj kaj de la luksemburgaj reĝoj. Ŝi estis la patrino de la plej fama ĉeĥa reĝo, Karolo IV-a.

Poste jam venis la tempo de virinoj simplaj. Interesa estas la deklaro de papa legato (poste papo Johano XVIII), ke sekvantinoj de la pastro Hus pli bone konas la biblion ol kelkaj altrangaj pastroj.

Ankaŭ en la tempo de la nacia reviviĝo, en la fino de la 18a kaj komenco de la 19a jarcentoj, troviĝis kuraĝaj kaj kleraj virinoj. La unua estis Božena Němcová (propranome Barbora Panklová). El ŝiaj verkoj la plej fama estas la romano *Avineto* tradukita en multajn lingvojn. El amaso da

aliaj virinoj, aparte elstaras Eliŝka Krásnohorská, aŭtorino de tekstoj de kelkaj operoj komponitaj de Bedřich Smetana: *La kiso*, *La sekreto*, *La diabla roko*.

Laŭ ĉeĥoslovakaj leĝoj, la virino havas nepre la samajn rajtojn kiel viro, kvankam la praktiko kelkfoje iomete lamas. Nu, defendi la rajtojn, tio jam dependas de spriteco kaj energio de ĉiu unuopulino.

Kiel pruvon de nepre egalaj rajtoj oni eble povas rigardi ankaŭ tion, ke edzino ne devas akcepti la familian nomon de sia edzo, ja eĉ li povas akcepti nomon ŝian, se la lia ne plaĉas.

FEMINISMA RECEPTO

Kio estas feminisma recepto? En *SkE* n-ro 13 (p. 9) mi diskutis tiun demandon, kaj atingis jenan konkludon:

"Se oni supozas, ke ambaŭ gepatroj laboras ekster la hejmo, kaj revenas lacaj, sen multa emo ekfari komplikan manĝon, ĝi certe devus esti io rapide preparebla, sen tro granda laboro. Tamen, oni ne volas ĉiuvespere manĝi frostigitan aŭ elskatoligitan manĝon. Do, ĝi devus samtempe enhavi

bonajn, freŝajn ingrediencojn. Kaj prefere ĝi ne postulu tro da lavendaj kaseroloj kaj teleroj."

De Sibayama [*Ŝibajama*] Noriko en Japanujo, mi ricevis la sekvantan recepton, kiu strebas plenumi tiujn kondiĉojn. Ŝia solvo estas manĝaĵo, kiun oni povas prepari anticipe kaj poste revarmigi. Tamen, mi suspektas, ke por multaj laborantaj paroj, ŝia propono postulus tro longan preparadon (kvankam ja temas pri tempo donita dum la antaŭa vespero), do mi ankoraŭ invitas aliajn legantojn sendi siajn "feminismajn receptojn".

MIKSPOTA RIZAĴO

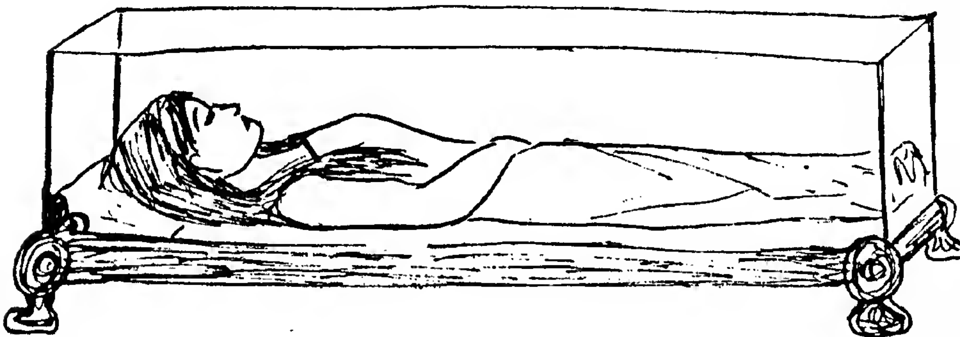
Mi prezentas popularan rizaĵon en Japanujo. Ingrediencoj diferencas laŭ familioj. La ĉi-suban mi fojfoje kuiras precipe kiam mi antaŭvidas, ke mi ne havos sufiĉan tempon por kuiri, ekzemple kiam mi bonvenigos eksterlanda(j)n esperantisto(j)n en mia hejmo. Se mi antaŭe kuiras la manĝaĵon, mi povas konservi ĝin en fridujo kaj revarmigi tuj antaŭ la manĝo.

Kvantoj por 6-7 personoj:

500 g da rizo
100 g da karotoj
100 g da lapo
50 g da fungoj
50 g da konjakuo (koagulita amelo de amorfofalo)
50 g da fritita tohuo
300 g da tinuso en ladskatolo
2 supkuleroj da sakeo
300 g da spinaco
Kelkaj ovoj
Vinagrita zingibro
100 g da ginkofruktoj en ladskatolo aŭ freŝaj boligitaj)

Lavu la rizon kaj lasu ĝin en akvo dum 1 horo. Tranĉu la karotojn, lapon, fungojn, konjakuon kaj frititan tohuon en malgrandajn pecojn. En kuirpoton metu la rizon, tinuson kun ĝia oleo, kaj la tranĉitajn legomojn kaj aliajn. Enverŝu 420 g da akvo kaj la sakeon. Boligu ĝis senakviĝo (ĉ. 30 minutoj). Dumtempe brogu la spinacon kaj faru omletojn per la ovoj. Dispecigu la omletojn kaj tranĉu la peklitan zingibron en striojn. Tranĉu la spinacon en pecetojn. Aldonu la spinacon kaj ginkofruktojn al la rizaĵo en la kuirpoto kaj intermiksu. Metu ĝin sur teleron kaj garnu per la omletoj kaj zingibraj strioj.

La Dormanta Princino

Anna Brennan, Italujo

Legantoj de *SkE* certe jam tute konscias pri la seksismo, kiu troviĝas en infanaj rakontoj. Tial vi eble scivolas, kial mi volas denove regurdi tiun temon. Tamen, nun kiam mi komencis mem rakonti la tradiciajn fabelojn al miaj infanoj, la problemo trafas min per nova freŝeco, kaj tio instigas min verki ĉi tiun artikolon.

Ne estas eble preteratenti la manieron laŭ kiu la tradiciaj fabeloj fortigas eksmodajn valorojn kaj stereotipojn rilate al virinoj. En la kazo de malgranda infano, kiu ankoraŭ ne formis siajn opiniojn pri tiu temo, eble la ĝusta verbo ne estus "fortigas" sed "prezentas".

En multaj fabeloj, la ĉefaj roluloj estas bestoj. En preskaŭ ĉiuj kazoj, temas nur pri viraj bestoj, kvankam tio ne aparte necesas por la intrigo.

(Mi rimarkas tion ankaŭ en netradiciaj rakontoj, inkluzive de tiuj eldonataj de Fremdlingva Eldonejo en Pekino.) **La tri porkidoj** ekzemple, estas ĉiuj viraj, kiel ankaŭ la malbona lupo kiu volas manĝi ilin. Simila, sed malpli konata, rakonto, temas pri **La tri virkaproj**, kiuj sukcesas eskapi de la terura (vir)trolo. Dum la rakontado, estas simpla afero inigi unu aŭ

du el la tri porkidoj, dum mia kvar-jara filo mem insistas, ke la mezgranda virkapro evidente devas esti Panjo.

En **La tri ursoj** aliflanke, rolas Urso Paĉjo, Urso Panjo kaj Ursido, por ne mencii la malican knabinon, Orbuklulino. Ĝenerale, la seksismo troviĝas ne en la rakonto mem, sed en la ilustraĵoj. La plej ŝatata matenmanĝaĵo de la tri ursoj (almenaŭ laŭ la angla versio) estas avenkaĉo. Kaj divenu, kiun ni vidas ĉe la kuirforno?

Kie inaj bestoj aperas, ili kutime havas specife "virinan" trajton. La ĉefa virto de la kokino en **Ruza vulpo kaj la ruĝa kokineto** estas ŝia bona dommastrumado. Ŝia bele ordigita domo estas favore komparata al la kaduka kabanaĉo de s-ro Vulpo. (Kiel sola viro, kompreneble, li ne kapablas mem ordigi sian hejmon.) Kiam la vulpo kaptas ŝin kaj metas ŝin en sakon, ŝi eskapas, ĉar ŝi ĉiam portas tondileton, kudrilon kaj fadenon en la poŝo de sia antaŭtuko. Dum la vulpo dormas, ŝi tondas truon en la sakon, kaj antaŭ ol eskapi, enmetas grandan ŝtonon kaj reflikas la truon.

Krom la bona dommastrumado, la plej grava eco de virino, laŭ tiuj rakontoj, estas ŝia beleco. Beleco ludas centran rolon en la rakonto de **Neĝblankulino**. Antaŭ ol ŝi naskiĝas, ŝia patrino deziras, ke ŝia haŭto estu blanka kiel neĝo, ŝiaj lipoj ruĝaj kiel sango, kaj ŝiaj haroj nigraj kiel

ebono. Ŝia kruela vicpatrino ĉiutage staras antaŭ spegulo, kaj demandas, kiu en la regno estas la plej bela. Kiam Neĝblankulino plenkreskas kaj fariĝas pli bela ol la vicpatrino, tiu tuj decidas mortigi ŝin.

Tre bela estas ankaŭ la princino en **La bela dormantino en la arbaro**. Kiam ŝi naskiĝas, 12 feinoj venas al ŝia bapto kaj ĉiu donacas al ŝi unu virton. Tiuj donacoj estas tre signifaj: la unua donacas al ŝi belecon, la dua gracion, la tria afablecon ... Tiuj ecoj ne multe helpas ŝin kiam ŝi renkontas la malican feinon, kiu endormigas ŝin por cent jaroj. (Kiam mi rakontas la fabelon, mi kutime ŝanĝas la duan donacon al "inteligento"!)

Fakte, tiuj du fabeloj **Neĝblankulino** kaj **La bela dormantino** finiĝas en rimarkinde simila maniero. La kruela vicpatrino sukcesas venenigi Neĝblankulinon, kaj pro ŝia beleco, la sep nanoj metas ŝin en vitran ĉerkon, por ke ŝi restu ĉiam videbla. Tie princo vidas ŝin kaj enamiĝas al ŝi. Kiam liaj servistoj ekmovas la ĉerkon por forporti ĝin, la peco de

venena pomo falas el ŝia buŝo, kaj ŝi reviviĝas. Tuj la princo petas ŝin edziniĝi kun li.

La bela dormantino, aliflanke, dormas dum cent jaroj pro fisorĉo de la malbona feino, ĝis finfine princo alvenas kaj, enamiĝinte al ŝi pro ŝia beleco, vekas ŝin per kiso.

Ambaŭ fabeloj finiĝas per la sama ideo: la princino kiu kuŝas pala kaj senmova kiel mortinto ĝis venas la princo. Ŝajnas, ke tiuj princinoj estas plej perfektaj dum ili kuŝas absolute pasivaj, atendante nur la tuŝon de la

princo por reviviĝi. Por la verkintoj de tiuj fabeloj, kaj por ĉiuj ilustristoj, tiu estas la kulmina momento.

Pasiveco estas ankaŭ la ĉefa karakterizaĵo de **Cindrulino**; pro kiu alia kialo ŝi permesus al siaj familianoj tiom mistrakti ŝin? Ŝiaj vicfratinoj kaj vicpatrino devigas ŝin fari ĉiujn domtaskojn, vesti sin per ĉifonoj kaj dormi sur pajlo. La verkisto donis al ŝi ĉiujn virtojn, kiujn oni tiutempe pleje admiris en virinoj: belecon, obeemon, mildecon, humilecon, pasivecon kaj, kompreneble, pretecon fari ĉiujn domtaskojn sen plendi. La historio ne informas nin pri kio babilis Cindrulino kun la princo dum ili

dancis en la balo, sed oni emas suspekti, ke li ne enamiĝis al ŝi pro ŝia brila konversacio. Verŝajne pli imponis al li la malgrandeco de ŝiaj ŝuoj.

Rakontante pri **Jaĉjo kaj la giganta fazeolujo**, mi denove trovas problemon. Jaĉjo grimpas la fazeolujon ĝis li atingas landon en la ĉielo. Tie troviĝas grandega domo, kaj ekster ĝi estas giganta virino. Ŝi konsentas doni matenmanĝon al Jaĉjo, sed avertas lin, ke ŝia edzo estas ogro, kiu aparte ŝatas manĝi malgrandajn knabojn. Post ĉi tiu averto, ŝi estas ĉiam nomata "la edzino de la ogro", do oni priskribas ŝin nur rilate al la edzo. Sed kiel eviti tion? Ŝi evidente ne estas mem ogrino, ĉar en tiu kazo ankaŭ ŝi volus manĝi Jaĉjon. Rakontante la fabelon, mi finfine decidis plu nomi ŝin, iom malelegante, "la giganta virino".

Oni ankaŭ rimarkas en tiu rakonto, ke la giganta virino estas kvazaŭ servisto de la edzo. Kiam la ogro envenas, ŝi informas lin, ke la matenmanĝo estas preta. Ŝajnas, ke ŝi preparis ĝin por li, sed ne sidiĝas kun li por manĝi. Poste la ogro simple ordonas al sia edzino: "Edzino, portu al mi la kokinon, kiu demetas orajn ovojn". Rakontante ĉi tiun fabelon mi iomete ŝanĝas ĉi tiujn detalojn, por ke la rilato inter la giganta virino kaj ŝia edzo pli akordiĝu kun modernaj ideoj.

La rakonto pri Jaĉjo portas min al la temo de pli subtila speco de seksismo, kiu radias tra ĉi tiuj fabeloj. Ne temas pri specifa detalo, sed pri la tuta prezento de la du seksoj. Oni rimarkas la kuraĝon kaj aŭdacon de Jaĉjo. Tri fojojn li grimpas la gigantan fazeolujon ĝis la ĉielo, malgraŭ la admonoj de lia patrino. Alveninte, li kaŝas sin en la domo de la ogro. Kiam la ogro endormiĝas post la matenmanĝo, Jaĉjo eliras el sia kaŝejo kaj ŝtelas trezoron de la tablo tuj antaŭ la dormanta ogro, kiun li finfine ankaŭ mortigas.

Kompare kun li, Orbuklulino ne faras multe. Ŝi eniras la domon de la tri ursoj kiam ili ne ĉeestas, manĝas iom da avenkaĉo, rompas seĝon, kaj endormiĝas en la lito de Ursido. Kiam ŝi vekiĝas, kaj vidas la tri ursojn, kiuj staras ĉirkaŭ la lito, ŝi estas tute terurigita kaj forkuras.

Komparu ankaŭ la rakonton pri **Ruĝĉapulino**. La patrino petas ŝin porti korbon de manĝaĵoj al la avino, kiu loĝas en la arbaro. La patrino aparte avertas ŝin ne vagi for de la vojo, sed Ruĝĉapulino forgesas tion, kaj estas manĝita de la lupo. Ankaŭ la avino estas manĝita de la lupo, kaj ambaŭ estas savitaj nur pro la alveno de (vir)ĉasisto, kiu mortigas la lupon kaj tranĉas ĝian stomakon por liberigi la du viktimojn. Ni bone komprenas, kio okazas al knabinoj, kiuj ne obeas sian patrinon. La malobeemo de

Jaĉjo, aliflanke, estas signo de lia iniciatemo kaj portas tre pozitivajn rezultojn.

Mallonge, oni povas diri, ke en ĉi tiuj rakontoj la virinoj estas prezentataj en la rolo de belulo, virtulo, pasivulo, malkuraĝulo, dommastrino kaj viktimo. La viroj, aliflanke, estas kuraĝuloj, agantoj, iniciantoj kaj savantoj.

Unu el la malmultaj virinoj, kiuj agas en pli memstara maniero estas la kruela vicpatrino, kiu plurfoje klopodas venenigi Neĝblankulinon. Verŝajne oni tamen ne konsiderus ŝin kiel taŭgan rolmodelon por knabino! En la fino, kompreneble, ŝi ricevas sian justan punon.

Konklude, kion oni povas fari pri ĉi tiuj rakontoj, kiuj transdonas tiel eksmodajn mesaĝojn al junaj infanoj? Mi indikis la malgrandajn ŝanĝojn, kiujn mi mem faras dum la rakontado, sed tiuj ne tuŝas la pli profundan tavolon de la seksismo. Unu ebleco estas tute reverki ilin. Sed mi devas konfesi, ke mi bedaŭrus fari tion. Tiuj rakontoj ja estas tradicia parto de mia kulturo, kaj mi volas redoni ilin al miaj infanoj en pli-malpli la sama formo, kiel mi mem ricevis ilin.

Verŝajne la plej bona solvo estus ekvilibrigi ilin per aliaj rakontoj. Mi *ne* volas sugesti, ke oni rakontu fabelon pri la bela princo, kiu endormiĝas por cent jaroj, ĝis li estas vekita per kiso de la princino. Tio estas evidente ridinda. Sed oni ja povus rakonti, ekzemple, pri kuraĝa princino kiu forgalopas sur sia ĉevalo por mortigi drakon. Tiel oni montrus, ke ne nur princoj povas havi aventurojn. (Kaj se temus pri la filino de la gemuelistoj, oni ankaŭ montrus, ke ne nur geprincoj povas havi ilin!)

Nenio malhelpus, ke oni ankaŭ transdonu la mesaĝon en pli rekta formo, ekzemple per rakontoj pri knabinoj, kiuj ne rajtas ekiri al aventuroj pro sia ineco, sed kiuj tamen faras tion kun plena sukceso. Kredeble princino, kiu mortigus drakon, farus tion malgraŭ fortaj antaŭavertoj de siaj gepatroj.

Se en modernaj rakontoj rolas tro granda nombro da viroj aŭ virbestoj, oni povas simple ŝanĝi ĉiujn rolulojn al inoj. Unuavide, tio ŝajnas maljusta en la mala senco. Tamen, ekzistas tiom da malaj ekzemploj, ke tio apenaŭ sufiĉas por krei iom pli ekvilibran mondbildon.

Kelkaj nacilingvaj eldonejoj jam komencis eldoni neseksismajn librojn por infanoj. Nun venis la tempo traduki ilin en Esperanton.